

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็นลำดับดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ โปรแกรมกิจกรรมแนะแนว
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค เอคิว (AQ)

ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค

ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคหรือ เอคิว ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่ได้มีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 10 ปี โดยผู้ที่ทำการศึกษานี้คือพอล จี สตอลท์ซ (Paul G. Stoltz) แนวคิดนี้เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญ เนื่องมาจากฐานความเชื่อที่ว่า ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คนประสบความสำเร็จ และเป็นทักษะหนึ่งในหลาย ๆ ทักษะที่เด็กในยุคปัจจุบันควรปลูกฝังและพัฒนาให้มี เพื่อเตรียมพร้อมให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพในอนาคตต่อไป

สตอลท์ซ (Stoltz, 1997, pp. 6-7) ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคไว้ว่า หมายถึงความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือความลำบากโดยผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงจะมีจิตใจที่เข้มแข็งไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ แม้จะพ่ายแพ้หรือล้มเหลวไปแล้วสามารถลุกขึ้นสู้ใหม่ได้ ส่วนผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำ เวลาที่ต้องเผชิญกับความผิดหวังหรือความทุกข์ยากก็จะพ่ายแพ้ บางคนอาจจะละทิ้งงานไปกลางคัน หรือบางคนอาจท้อแท้กับชีวิตถึงขั้นลาออกจากงานก่อนเกษียณ เป็นต้น

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (ม.ป.ป. หน้า 103) กล่าวว่าความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคนั้น เป็นรูปแบบปฏิกิริยาตอบสนองหรือพฤติกรรมของคน ๆ นั้นต่อปัญหาและอุปสรรค

ที่เกิดขึ้น หรือเป็นรูปแบบพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อปัญหาต่างๆในชีวิตซึ่งเป็นกลไกของสมอง เกิดจากใยประสาทต่าง ๆ ถูกสร้างขึ้นและได้รับการฝึกฝนมา

นัยพินิจ คชภักดี (2539, หน้า 23) ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคคือเชาว์ปัญญาในการแก้ปัญหาหรือความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคความยากลำบาก

มัณฑรา ธรรมบุษย์ (2543, หน้า 17) ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญ กับปัญหาและอุปสรรคที่เป็นตัวขัดขวางทำให้คนเราไม่สามารถก้าวขึ้นไปสู่ความสำเร็จตามที่ปรารถนาไว้ได้

วิทยา นาควัชระ (2544, หน้า 91) ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคว่าเป็นความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของบุคคล มีความอดทนเมื่อมีอุปสรรค และสามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้อย่างคนที่มีความกล้าใจ และมีความหวังอยู่เสมอโดยมนุษย์ทุกคนเกิดมามีทั้งข้อดี ข้อบกพร่องในตนเองที่ทำให้สุขหรือทุกข์ ประสบความสำเร็จมากขึ้นหรือน้อยลงนั่นเองสรุปได้ว่า ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคหมายถึงการที่บุคคลตอบสนองต่อเหตุการณ์หรือวิธีการ ในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคซึ่งเป็นตัวขัดขวางไม่ทำให้สามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จตามที่ปรารถนาไว้

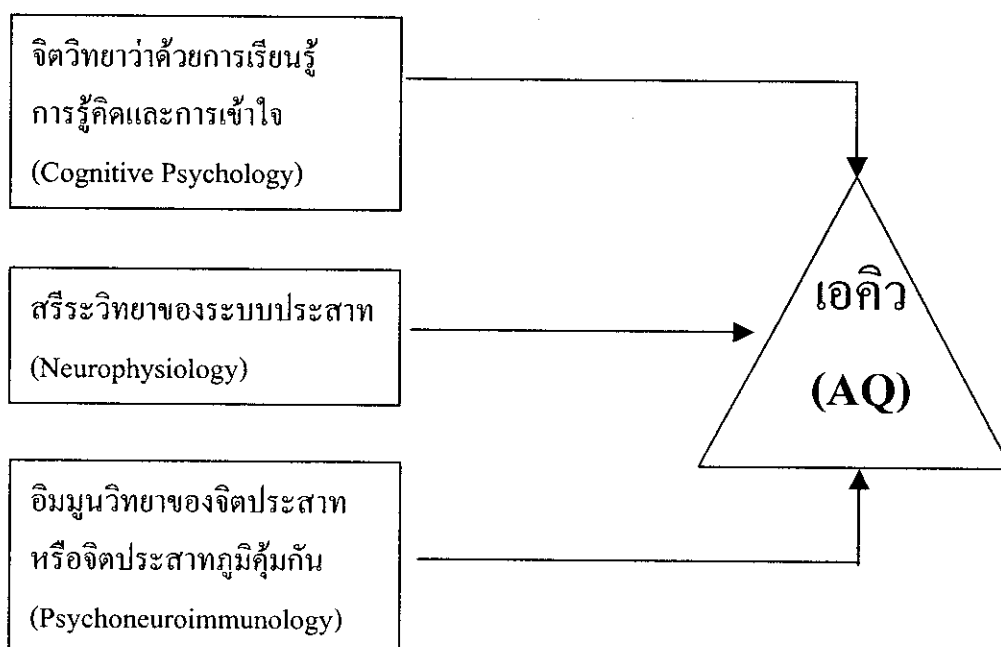
แนวความคิดเรื่องความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคมีพื้นฐานมาจากหลักการทางวิทยาศาสตร์ 3 สาขา สตอลท์ซ (Stoltz, 1997, pp. 83-84)

1. จิตวิทยาว่าด้วยการเรียนรู้ การรู้คิดและการเข้าใจ (Cognitive Psychology) นักวิชาการพบว่าคนจำนวนมากเข้าใจว่าอุปสรรคความคับข้องใจที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของคนทำให้เกิดความท้อแท้สิ้นหวังและไม่รู้จักจะจัดการปัญหาอย่างไรนานเข้าคนเหล่านี้ก็จะทุกข์ทรมานล้มเหลวกับความทุกข์จากอุปสรรคตรงกันข้ามบางคนคิดว่าความคับข้องใจเป็นสิ่งที่ชั่วคราวเป็นสิ่งที่ต้องเผชิญเพื่อที่จะเติบโตต่อไปคนกลุ่มนี้ยังคงมีความหวังมีกำลังใจที่จะฝ่าฟันอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จ

2. สรีระวิทยาของระบบประสาท (Neurophysiology) นักวิชาการมีความเห็นว่าสมองของคนเราประกอบด้วยโครงสร้างที่สมบูรณ์ สามารถสร้างความเคยชินขึ้นมาได้หากเปลี่ยนจิตได้สำนึกเสียใหม่สร้างทัศนคติทางบวกก็สามารถสร้างความเคยชินใหม่และพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคได้

3. อิมมูโนวิทยาของจิตประสาทหรือจิตประสาทภูมิคุ้มกัน (Psychoneuroimmunology) นักวิชาการพบว่าความสามารถในการขจัดอุปสรรคและความยากลำบากของคนเรานี้เกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตนเอง โดยตรงบางคนแม้จะป่วยด้วยโรคมะเร็ง แต่ก็ยังมีชีวิตอยู่ได้

เป็นสิบปี ส่วนคนที่ไม่อยากมีชีวิตอยู่ ก็มักจะป่วยถึงแก่ชีวิตได้ง่าย ๆ ความเข้มแข็งในจิตใจและการควบคุมตนเองจะส่งผลต่อภูมิคุ้มกันต้านทานโรคภัยไข้เจ็บของร่างกาย ผู้สูงอายุหากได้รับการกระตุ้นให้กำลังใจ เข้าร่วมกิจกรรมรวมหมู่ เช่น เดินรำ ร้องเพลง เล่นหมากรุก เล่นปิงปอง ก็จะทำให้สึกคัด กระปรี้กระเปร่า ลดอัตราป่วยลง หากเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่กับบ้าน จะเห็นได้ว่าคนกลุ่มแรกอายุยืนกว่าและเจ็บป่วยน้อยกว่า

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ 3 สาขาที่เป็นแนวคิดพื้นฐานสำคัญของ ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค แปลจาก: สตอลท์ซ (Stoltz, 1997)

จากแนวคิดของ สตอลท์ซ (Stoltz, 1997) ที่กล่าวว่าความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคเป็นแนวคิดที่ได้มีการศึกษาและพิสูจน์โดยการนำมาใช้ปฏิบัติจริงอีกทั้งประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 2 ประการคือเป็นแนวคิดที่นำมาจากพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน โลกความเป็นจริงได้ จึงทำให้เกิดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคที่มีความสำคัญต่อคนยุคปัจจุบันเพราะการศึกษาเรื่องความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคช่วยทำนายว่า บุคคลใดอดทนต่อความยากลำบากปัญหาอุปสรรคและมีความสามารถในการฝ่าฟันสิ่งเหล่านั้นได้ดีเพียงใด บุคคลใดสามารถเอาชนะหรือพ่ายแพ้ บุคคลใดสามารถมี ศักยภาพในการ

ทำงานที่เหนือกว่าความคาดหวังได้ บุคคลใดจะล้มเลิกการทำงานและบุคคลใดจะพยายามฝ่าฟันอุปสรรคจนได้รับความสำเร็จ

นอกจากสาระสำคัญดังกล่าวข้างต้นแล้ว ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคยังมีลักษณะอีก 3 ประการ สตอลท์ซ (Stoltz, 1997, pp. 53-57) คือ ประการแรก ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคเป็นแนวคิดใหม่ที่ทำให้เราเข้าใจ และขยายขอบเขตเรื่องของการประสบความสำเร็จ ประการที่สอง ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคเป็นสิ่งวัดว่าคนแต่ละคนตอบสนองต่ออุปสรรคความยากลำบากได้อย่างไร และสามารถวัดสิ่งนี้ออกมาได้ ทำให้เกิดความเข้าใจว่าความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสามารถจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ ประการที่สาม ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค มาจากพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ โดยนำผลที่ได้จากการวัดนำมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพให้กับบุคคลทั้งในด้านส่วนตัวและหน้าที่การงาน นอกจากนี้ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของทีมงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน วัฒนธรรม และสังคมได้อีกนอกเหนือจากการนำมาใช้กับตัวบุคคลความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคยังสามารถนำมาใช้พยากรณ์ความสำเร็จของสิ่งต่าง ๆ ได้หลายอย่าง อาทิ เช่น ผลการปฏิบัติงาน (The Result of Performance) แรงจูงใจ (Motive) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การเรียนรู้ (Learning) ความสุข, ความกระปรี้กระเปร่าและความสนุกสนาน (Happiness, Vitality and Joy) สุขภาพอารมณ์ (Emotional Health) สุขภาพกาย (Physical Health) การยืนกรานเดินหน้าไม่ถดถอย (Persistence) ทักษะคติ (Attitude) การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง (Response to Change)

สตอลท์ซ (Stoltz, 1997, pp. 13-15) ได้เปรียบเทียบชีวิตคนเหมือนการไต่เขา การจะพิชิตยอดเขาได้ต้องอาศัยจิตใจที่ มุ่งมั่น จดจ่อและมีความอดทนซึ่งสามารถนำมาใช้เปรียบเทียบกับทีมงานและ องค์กรที่ต้องการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง และแบ่งประเภทลักษณะของคนทีมงาน และองค์กรออกเป็น 3 กลุ่มโดยแต่ละกลุ่มมีความคิดและความสำเร็จแตกต่างกัน

1. กลุ่มผู้ถอนตัว (The Quitter) เป็นกลุ่มที่ปฏิเสธและหลีกเลี่ยงการปีนเขา ขาดวิสัยทัศน์ต่ออนาคต ไม่กล้าเสี่ยง ไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์ ใช้ชีวิตให้ผ่านไปแต่ละวัน โดยไม่มีมุ่งหมายในชีวิต

2. กลุ่มผู้พักแรม (The Camper) เป็นกลุ่มที่จำกัดการปีนเขาและพยายามแสวงหาทางเรียบๆ ที่สะดวกสบายกว่า กลุ่มนี้ต่างจากกลุ่มแรกในส่วนที่ได้ลงมือกระทำไปแล้วแต่พอทำไปได้จนถึงจุด ๆ หนึ่งก็จะบอกกับตัวเองว่าสามารถทำได้เท่านี้ ซึ่งเปรียบเสมือนการประสบความสำเร็จ

ในวงจำกัด คนกลุ่มนี้จะขาดความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคเมื่อต้องเผชิญกับสิ่งที่ทำท้อหรืออุปสรรคใหม่ เป็นคนที่เลือกที่จะหยุดอยู่กลางทางและใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างเรียบง่าย

3. กลุ่มนักปีนเขา (The Climber) เป็นกลุ่มที่เพียรพยายามจะปีนเขาไปให้ถึง โดยไม่ย่อท้อแม้ว่าจะต้องเผชิญกับอุปสรรคใด ๆ ก็ตาม คนกลุ่มนี้มีความอดทนมุ่งหน้าหาทางสู้อย่างไม่ลดละ มีความศรัทธาและเชื่อมั่นในชีวิตอนาคต มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมีแนวโน้มเป็นผู้นำ ที่ดีและเป็นกลุ่มคนที่ไม่ล่าถอย หรือล้มเลิกแม้จะตกอยู่ในสภาพการณ์ที่เลวร้ายเพียงใด เป็นคนที่แสวงหาการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งเพื่อตนเอง กลุ่ม และองค์การ

ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เราทุกคนต้องเคยเผชิญกับอุปสรรค ความยากลำบาก มามากหรือน้อยแตกต่างกันไป บางคนอาจเผชิญกับอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ในขณะที่บางคนเผชิญกับอุปสรรคเพียงเล็กน้อยแตกต่างกัน จึงได้แบ่งประเภทของอุปสรรคที่ผ่านมาในชีวิตหรืออุปสรรคที่เราต้องเข้าไปเผชิญดังนี้

สตอลท์ซ (Stoltz, 1997, pp. 38-43) ได้กล่าวถึงอุปสรรคและความทุกข์ในการดำเนินชีวิตไว้ 3 ระดับคืออุปสรรคระดับสังคม (Societal Adversity) อุปสรรคในความไม่มั่นคงในการทำงาน (Workplace Adversity) และอุปสรรคหรือความทุกข์ในระดับบุคคล (Individual Adversity)

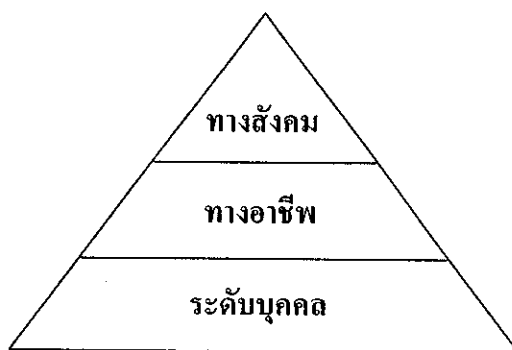
1. อุปสรรคระดับสังคม (Societal Adversity) คือ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นภายในระดับสังคมที่เราอยู่อาศัย เช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ความไม่ปลอดภัยจากอาชญากรรม ความตึงเครียดด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมที่ทำลายความอบอุ่นในครอบครัว ความเสื่อมถอยของศีลธรรมของคนในสังคม และการขาดศรัทธาในขนบธรรมเนียม รวมถึงระบบการศึกษาแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความเสื่อมถอยของศีลธรรมและสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของสังคม

2. อุปสรรคในความไม่มั่นคงในการทำงาน (Workplace Adversity) คือ ความไม่มั่นคงด้านอาชีพการงานคนส่วนใหญ่ไปทำงานในแต่ละวันด้วยความคิดที่ว่า “วันนี้จะเป็นอย่างไร จะมีอะไรเกิดขึ้นกับเขาหรือไม่” อาจเป็นเพราะในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อผู้ปฏิบัติงานเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีสมมุติฐานว่าเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรเช่น ใช้พนักงานจำนวนน้อยลงแต่งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น กำหนดค่าใช้จ่ายต้นทุนด้านต่าง ๆ ลดลงแต่ได้ผลกำไรเพิ่มขึ้นแต่จะกระทบกับการจ้างงาน การเลิกจ้างงานและการกำหนดอัตราค่าจ้างคนในสถานประกอบการด้วย

3. อุปสรรคหรือความทุกข์ระดับบุคคล (Individual Adversity) เป็นส่วนที่ได้รับมาจากสังคมและจากที่ทำงานแต่ตัวบุคคลเองสามารถที่จะปรับเปลี่ยน โดยการสร้างวิกฤตให้เกิดเป็น

โอกาสขึ้นได้โดยต้องพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคให้อยู่ในระดับที่สูงเพียงพอ จากสถิติพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วเด็กอายุ 6 ขวบจะหัวเราะวันละประมาณ 300 ครั้ง แต่ผู้ใหญ่โดยเฉลี่ยแล้วจะหัวเราะเพียงวันละ 17 ครั้งเท่านั้นจึงเป็นสิ่งบ่งชี้ว่าในชีวิตคนจะต้องพบกับอุปสรรคและต้องฝ่าฟันกับความยากลำบากเพิ่มขึ้นตามวัยและความรับผิดชอบ

เปรียบเทียบอุปสรรคทั้ง 3 ประเภทเป็นรูปพีระมิดที่มีการทำงาน จากยอดสามเหลี่ยมลงมาคำนวณฐานนั้นหมายถึงอุปสรรคต่าง ๆ ที่พวกเราต้องเผชิญในโลกปัจจุบัน เป็นผลรวมมาจากอุปสรรคทางสังคม อุปสรรคทางอาชีพและอุปสรรคในระดับบุคคล แต่การจะเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขอุปสรรคต้องเริ่มที่ตัวบุคคลเพื่อให้ส่งผลกระทบต่อย้อนกลับขึ้นไปในระดับอาชีพการงาน และระดับสังคมในภาพรวม ดังนั้นอุปสรรคในทางอาชีพและสังคมก็จะเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางเราแต่การจะเปลี่ยนแปลงอุปสรรคเหล่านั้นได้ บุคคลนั้นต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคในระดับสูง

ภาพที่ 2 แสดงระดับของอุปสรรคและความยากลำบาก สตอลท์ซ (Stoltz, 1997, p. 39)

สรุปว่าอุปสรรคหรือความยากลำบากในชีวิต ไม่ว่าจะเป็น อุปสรรคระดับสังคม อุปสรรคในความไม่มั่นคงในงาน หรืออุปสรรคระดับบุคคล ถ้าบุคคลได้ใช้ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค เช่น เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นกับตนเองสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ใช้ความพยายามในการแก้ไขปัญหา มีความอดทน และมองทุกสิ่งทุกอย่างในแง่ดี ปัจจัยเหล่านี้ จะช่วยให้บุคคลสามารถเอาชนะอุปสรรคหรือความยากลำบากในชีวิตได้

องค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค

สตอลท์ซ (Stoltz, 1997, pp. 107-125) กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคมีอยู่ 4 ประการ โดยใช้คำย่อ คือ รหัส ซี ไอหู อาร์ อี (CO₂RE) ซึ่งมาจากคำว่าซี (C = Control) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ถ้าหาก

มีปัญหาที่จะพยายามเข้าไปมีอิทธิพลและจะใช้ความพยายามแก้ไขปัญหานั้น โอ (O₂ = Origin and Ownership) หมายถึง เมื่อมีปัญหาพยายามที่จะนำตัวเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์นั้น อาร์ (R = Reach) หมายถึงการเข้าถึงปัญหา การเข้าใจปัญหาว่า ปัญหานั้นมีจุดจบ ปัญหานั้นสิ้นสุดได้ อี (E = Endurance) หมายถึง ความทนทานของปัญหา ปัญหานั้นมีจุดจบไม่นานก็จะหายไปและทุกปัญหามีทางออกไม่ต้องกังวลซึ่ง 4 ปัจจัยเหล่านี้ คือ องค์ประกอบที่จะทำให้บุคคล มีความสามารถที่จะอดทนต่อปัญหาต่าง ๆ ได้ซึ่งสามารถขยายความได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คือการควบคุม (Control) หมายถึงการควบคุมสถานการณ์ ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูงสามารถที่จะควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ การควบคุมกระทำได้โดยควบคุมสถานการณ์ทันทีและควบคุมสถานการณ์หลังจากที่ได้สติแล้ว

องค์ประกอบที่ 2 คือความเป็นเจ้าของ (Origin and Ownership) หมายถึง การถือว่าปัญหาขององค์กรเป็นปัญหาของเรา แล้วก็พยายามช่วยกันแก้ไขปัญหาเป็นทีมไม่ใช่พยายามโทษคนอื่น พยายามที่จะช่วยคิดแก้ปัญหาเหมือนกับเป็นปัญหาของตนเอง ซึ่งสิ่งนี้จะถือเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้คน ๆ นั้นเป็นคนที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูง

องค์ประกอบที่ 3 คือความเข้าใจปัญหา (Reach) หมายถึง การคิดว่าปัญหานั้นถึงจุดแล้ว ต้องมีที่สิ้นสุดอย่าคิดปัญหาเล็กให้เป็นปัญหาใหญ่ อย่าคิดว่าปัญหานั้นคือ จุดจบของชีวิตไม่มีทางออก ปัญหาทุกปัญหาสามารถแก้ไขได้

องค์ประกอบที่ 4 คือความทนทาน (Endurance) หมายถึงปัญหามีทางจบลงได้ ปัญหาจะไม่อยู่นาน ความอดทนต่อปัญหาต่าง ๆ ซึ่งถ้าหากว่าเป็นคนมองโลกในแง่ดี มองโลกในทางบวก พยายามมองปัญหาให้เป็นปัญหาเล็กจะทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคไปได้ในที่สุด

สตอลท์ซ (Stoltz, 1997, pp. 13-15) กล่าวว่าผลของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคเกิดจากความสัมพันธ์ 4 อย่าง ได้แก่การควบคุมอุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้น ความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขในสถานการณ์โดยไม่คำนึงถึงสาเหตุ ขอบเขตของผลกระทบต่อชีวิตที่เกิดจากวิธีคิดแก้ไขปัญหาและความสามารถในการทนทานต่อปัญหาหรืออุปสรรคและสามารถรับมือกับความยืดเยื้อต่อปัญหาที่เกิดขึ้น การควบคุมความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ระดับความพยายาม ความทนทานต่อความยืดเยื้อของอุปสรรค ความล้มเหลวหรือความลำบาก และรูปแบบความคิด เมื่อบุคคลอยู่ในสถานการณ์ที่ทำหายและยุ่งยากใจแล้ว ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคจะลดลง และเมื่อเกิดการรวมกลุ่มจะทำให้ความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นและประสบความสำเร็จได้ เมื่อบุคคลมีความพยายามในการต่อสู้กับความล้มเหลวที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ หรือเป็นระยะเวลานาน บุคคลนั้นจะมีความสามารถในการเผชิญและ

ฝ่าฟันอุปสรรคที่เข้มแข็งขึ้นและอยากทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่มีความลังเล เมื่อพบอุปสรรคจะเลิกทำ อย่างรวดเร็ว ความจริงเครียดต่อวิธีการแก้ปัญหาและการมองโลก ในแง่ร้ายจะเป็นอันตรายต่อการปฏิบัติงานในความเป็นจริงการมองโลกในแง่ร้ายไม่ช่วยให้ สถานการณ์ดีขึ้น แต่กลับทำให้เสียเปรียบและลดขีดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ การที่คนเรา ไม่สามารถจะจัดการกับอุปสรรคหรือปัญหาได้นั้น จะส่งผลกระทบต่อกลับไปยังตัวบุคคล ทำให้ บุคคลมองโลกในแง่ร้าย มองสิ่งต่าง ๆ ในเชิงลบ ท้อแท้ ถ้าประสบกับปัญหานี้นาน ๆ และยังไม่ สามารถแก้ไขสิ่งใด ๆ ได้แล้วจะเกิดความรุนแรงของอารมณ์ การทำงานที่มีแต่ความล้มเหลว หรือประสบผลสำเร็จต่ำ จะทำให้เกิดผลกระทบต่ออารมณ์สูงมากขึ้นและจะทำให้กลายเป็นคนที่มี ความคาดหวังต่ำ พิจารณาปัญหาในเชิงปฏิเสธและไม่กระทำ เพราะความสามารถในการเผชิญและ ฝ่าฟันอุปสรรคค่านั้นจะลดประสิทธิภาพ ความสามารถของมนุษย์ไม่ให้มนุษย์นำเอาความสามารถ ที่มีอยู่ออกมาใช้ ประโยชน์

องค์ประกอบทั้ง 4 ข้อของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคต่างมีปฏิสัมพันธ์ กันและอาศัยซึ่งกันและกันอย่างชัดเจน คนที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงจะ เป็นคนที่มองเห็น โอกาสในทุก ๆ ครั้งที่มีปัญหา และรู้จักใช้โอกาสนั้นอย่างมีประสิทธิภาพในการ สร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้น

วินัส ภัคดิโนรา (2546, หน้า 50) ได้อ้างถึงคำกล่าวของ สตอลท์ซ (Stoltz) เกี่ยวกับลักษณะ ของคนที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงไว้ดังนี้

1. มีการตั้งเป้าหมายหรือตั้งความปรารถนาอย่างแรงกล้าในสิ่งที่ต้องการไว้ล่วงหน้า (Aim) และมีความพยายามที่จะมุ่งไปยังจุดหมายนั้น
2. มีจิตใจเด็ดเดี่ยวเข้มแข็ง (Strong - minded) หมายถึง การไม่หวาดกลัวต่ออันตรายและ ไม่คิดว่าตนเกิดมาเคราะห์ร้าย มีลักษณะอ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอเด็ดขาด เคารพบนอบต่อผู้ที่ เป็นใหญ่กว่า มีเมตตากรุณาต่อผู้น้อย ไม่ฉุนเฉียว ไม่โกรธง่าย บุคคลประเภทนี้เมื่อต้องเผชิญกับ อุปสรรคก็สามารถเผชิญและฝ่าฟันไปได้ด้วยดี
3. มีความเชื่อมั่นในตัวเอง (Self - confidence) หมายถึง คนที่เชื่อว่าตนเองสามารถ กระทำในสิ่งที่ตั้งความมุ่งหวังไว้ได้จนสำเร็จ บุคคลประเภทนี้มีลักษณะพึ่งตนเอง ไม่กลัว ความผิดพลาด และถือเอาความผิดพลาดนั้นเป็นบทเรียนเพื่อให้ทำในสิ่งที่ถูกต้องไป
4. มีพลังอำนาจของความคิดและพลังจิตที่แรงกล้า (Will - power) เพื่อเป็นเครื่องนำไปสู่ จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงนั้น มีการรับรู้และจัดการกับสิ่งท้าทายได้ มีแนวโน้มที่จะขจัดอุปสรรคหรือจัดการกับ สถานการณ์ที่เลวร้าย เช่น ระบุได้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่สามารถควบคุมได้ กำหนดขอบเขตของปัญหานั้น ๆ แสดงความรับผิดชอบและแสดงความเป็นเจ้าของในปัญหา รับรู้ว่าปัญหาเป็นเพียงอุปสรรคชั่วคราวซึ่งต้องการ การแก้ไขอย่างถูกวิธี จะไม่โทษคนอื่น ถ้าพบความล้มเหลวหรือไม่ประสบความสำเร็จแต่จะรับผิดชอบในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งยังไม่นำความล้มเหลวหรือสิ่งที่ผิดพลาดมาทำร้ายตัวเอง และตระหนักว่าปัญหามีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ลักษณะของคนแต่ละคน มีความเชื่อว่าปัญหาที่ประสบอยู่นั้นมีขอบเขต มีระยะเวลา และสามารถจะถูกจัดการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ยังมีแนวโน้มยอมรับการกระทำของตนเอง มุ่งผลที่การกระทำ ควบคุมแนวทางการดำเนินชีวิตของตนเอง และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนสิ่งที่ยากลำบากหรือสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับมาเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

สตอลท์ซ (Stoltz, 1997, pp. 115-121) กล่าวถึงข้อแตกต่างของบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงกับบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำไว้ดังนี้

1. บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงมี โอกาสได้รับการคัดเลือก และได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้นำมากกว่า
2. บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงเป็นนักกีฬาที่มีความสามารถสูงกว่า
3. บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงมีความรับผิดชอบและอัตราการละทิ้งงานหรือลาออกจากงานกลางคันน้อยกว่าบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำถึง 3 เท่า
4. บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงมีความเป็นผู้นำและเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานสูง
5. บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงเรียนรู้งานได้รวดเร็วและสามารถประยุกต์สิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในการทำงานได้มากกว่า
6. บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงเป็นนักแก้ปัญหาที่ดีและสามารถควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีกว่า
7. บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงเป็นที่พึงพอใจหรือถูกใจของผู้ปฏิบัติงานที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำ

8. บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงมองโลกในแง่ดีมองปัญหาในด้านบวกและมีความคิดเป็นของตนเอง

บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงกับบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำค่อนข้างแตกต่างกันมาก ซึ่งกลุ่มที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงจะควบคุม และรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่เข้ามาเผชิญได้ดีกว่ากลุ่มที่มีระดับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำ ดังนั้นบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงจึงพยายามต่อสู้ มีมานะ ในขณะที่บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคต่ำจะหยุดพัก ล้มเลิก ท้อถอยต่ออุปสรรค การศึกษาระดับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของบุคคลก่อให้เกิดความเข้าใจ เพื่อใช้เป็นกุญแจหรือเครื่องมือสำคัญในการเลือกวิธีแก้ไขปัญหาและนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

วิธีในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค

ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคเป็นสิ่งที่เราทุกคนสามารถปรับปรุงและพัฒนาให้เพิ่มขึ้นได้ ดังนั้นจึงมีผู้ศึกษาแนวคิดเรื่องความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ได้เสนอแนววิธีในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ดังเช่น

นัยพินิจ ฅชภักดี (2543, หน้า 57) ได้เสนอวิธีในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ตามแนวคิดของ สตอลท์ซ (Stoltz) ไว้ดังนี้

1. รักษาพลังในการแข่งขันไว้เสมอ
2. รู้จักยกระดับความสามารถในการทำงาน
3. รักษาพลังสร้างสรรค์ให้คงอยู่ตลอดไป
4. รักษาความมีชีวิตชีวาไว้เสมอ
5. กล้าเสี่ยงและกล้าทดลอง
6. รับการฝึกรอบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาพลังการแข่งขัน
7. รักษากำลังใจในการต่อสู้
8. ยกระดับความสามารถในการปรับตัว
9. ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคและความกดดัน
10. แสดงความรับผิดชอบก่อน จากนั้นจึงค้นหาสาเหตุของปัญหา

เกียร์รี่ (Geary, Online, 2000) เสนอ วิธีในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคไว้ดังนี้

1. ตั้งปฏิภาณอย่างชัดเจนต่อวิสัยทัศน์ในชีวิตว่าจะคิดจะคิดว่าจะความสำเร็จมีความหมายเพียงใดต่อตนเองและจะบรรลุความสำเร็จนั้นได้อย่างไรใครที่สามารถช่วยให้เราประสบความสำเร็จ วาดภาพชีวิตในอุดมคติ และหมั่นย้ำกับตนเองเสมอว่าต้องประสบความสำเร็จ
2. มีความคิดสร้างสรรค์คิดเสมอว่าจะฝ่าฟันอุปสรรคที่กำลังเผชิญให้กลับมามีประโยชน์ต่อตนเองได้อย่างไร กล้าเสี่ยง และอยู่ล้อมรอบกับคนที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูง เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเป็นการช่วยพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคให้เพิ่มขึ้น กำจัดอุปสรรคที่ขัดขวางความสำเร็จ เช่น การพุดถึงตนเองในทางลบ ให้รางวัลกับตนโดยไม่ปฏิเสธ มองความล้มเหลวเป็นเหมือนความสำเร็จถือว่าความล้มเหลวเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ สร้างอารมณ์ขันให้เกิดในชีวิตประจำวัน

ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสามารถปรับปรุงและพัฒนาให้เพิ่มขึ้นได้ การมองความล้มเหลวเป็นเหมือนความสำเร็จ การไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค การมองโลกในแง่ดี มีส่วนช่วยพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคให้สูงขึ้น

สตอลท์ซ (Stoltz, 1997, p. 155) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคไว้ 2 ประการคือ แนวคิดที่มาจากพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และแนวทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคประกอบด้วย

1. การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น (L = Listen to Your Core Response) หมายถึงความสามารถในการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางแก้ไข เพราะการฟังเป็นพื้นฐานทางแนวคิดของมนุษย์ที่จะนำไปสู่แนวทางปฏิบัติ
 2. การตั้งมั่นในเหตุผลและหลักเกณฑ์ (E = Establish Accountability) หมายถึงการมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและตั้งมั่นยึดเอาแนวคิดนั้นนำไปสู่การปฏิบัติจริง
 3. การวิเคราะห์แยกแยะ (A = Analyze the Evidence) หมายถึง การพินิจพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อนำมาเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
 4. การปฏิบัติ (D = Do Something) หมายถึงการลงมือกระทำตามที่ได้วางแผนการทำงานตามขั้นตอนที่วางไว้เพื่อให้ประสบความสำเร็จ โดยมีระยะเวลาในการปฏิบัติที่แน่นอน
- เมื่อบุคคลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน พิจารณาสິงต่าง ๆ อย่างรอบคอบและลงมือกระทำตามที่ได้วางแผนไว้ ปัจจัยเหล่านี้จะมีส่วนช่วยสนับสนุนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคให้เพิ่มขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค

คาร์รอล ดเวค (Carol Dweck) ศาสตราจารย์แห่งภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยฮิลลินอย ได้ทำการศึกษาถึงพัฒนาการทางอารมณ์ (Emotional Development) พบว่ารูปแบบการตอบสนองต่ออุปสรรคและความยากลำบากของมนุษย์มีพื้นฐานและได้รับอิทธิพลมาจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู กลุ่มเพื่อน และบุคคลที่ใกล้ชิดกับบุคคลผู้นั้นในช่วงวัยเด็ก นอกจากนี้ยังค้นพบว่า ครูมีอิทธิพลต่อความคิดของเด็กด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลว เมื่อเด็กต้องเผชิญกับอุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้น กล่าวคือสำหรับผู้หญิงจะถูกสอนมาว่า สาเหตุของความล้มเหลวจะเกิดขึ้นเพราะขาดความสามารถ ส่วนเด็กผู้ชายได้รับการสอนว่าสาเหตุของความล้มเหลวจะเกิดขึ้น เพราะขาดแรงจูงใจ ดังนั้นจึงควรมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความคิดนี้ เพื่อเสริมสร้างให้คนมีแนวคิดที่จะทำให้อัตนเองประสบความสำเร็จในอนาคตต่อไป สตอลท์ซ (Stoltz, 1997, p. 59)

ชวนจิตร ชูระทอง (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยถึงความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกขายในธุรกิจสรรพสินค้าเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อพยากรณ์การปฏิบัติงาน พบว่าหัวหน้าแผนกขายมีค่ามัธยฐานเลขคณิตของระดับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคอยู่ในระดับกลางเหมือนบุคคล โดยทั่วไปทุกองค์ประกอบตามแนวคิดของ สตอลท์ซ (Stoltz) คือด้านการควบคุม ด้านเหตุผลและความรับผิดชอบ ด้านผลกระทบที่มาถึงและด้านความอดทน องค์ประกอบทุกด้านของระดับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกขาย

นภคณ คำเต็ม (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคการสนับสนุนจากครอบครัวกับการสำเร็จในวิชาชีพของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์ จำนวน 343 คน พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และสามารถพยากรณ์ความสำเร็จในวิชาชีพของหัวหน้าหอผู้ป่วยได้ 18%

วินัส ภัคคินทร์ (2546, บทคัดย่อ) ได้วิจัยถึงความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 328 คนของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดยโสธร พบว่าความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ได้คือ คุณลักษณะทางบุคลิกภาพด้าน กล้าแสดงออก ด้านความกล้าหาญ ด้านการพึ่งตนเอง และด้านสติปัญญา

เกษร ภูมิดี (2546, บทคัดย่อ) ได้วิจัยถึงความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพความอดทนสูง มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพความอดทนปานกลางและต่ำ และนักเรียนที่มีบุคลิกภาพด้านการเปลี่ยนแปลงสูง จะมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพในการเปลี่ยนแปลงปานกลางหรือต่ำ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค พบว่าความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยเหล่านี้ คือ ความสามารถในการควบคุมอุปสรรค ความสำเร็จในอาชีพ ด้านการควบคุม ด้านเหตุผลและความรับผิดชอบ และบุคลิกภาพด้านความอดทน นักเรียนที่มีบุคลิกภาพความอดทนสูงมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพ ด้านความอดทนปานกลางและต่ำ นักเรียนที่มีบุคลิกภาพด้านการเปลี่ยนแปลงสูง จะมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพในด้านการเปลี่ยนแปลงปานกลางและต่ำและพบว่าองค์ประกอบทุกด้านของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคมีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนที่อยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สามารถพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคได้ดี ผู้วิจัยจึงใช้โปรแกรมกิจกรรมแนะแนวซึ่งจุดประสงค์ของกิจกรรมมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมกิจกรรมแนะแนว

ความหมายของกิจกรรมแนะแนว

ประสิทธิ์ พงษ์อักษร (2537, หน้า17) กล่าวว่ากิจกรรมแนะแนวเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ให้นักเรียน ได้รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อมสามารถเลือกตัดสินใจแก้ปัญหาให้กับตนเองได้ สามารถพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่าง ๆ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องรู้ความจำเป็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมแนะแนวหลักของการแนะแนวเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน บริการแนะแนวให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 154) ได้ให้ความหมายเรื่องกิจกรรมแนะแนวไว้ว่า การพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขในภาวะของสังคม ในยุคปัจจุบันการจัดการศึกษาในโรงเรียน จึงจำเป็นต้องช่วยเหลือให้นักเรียนนักศึกษา ให้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม กระบวนการแนะแนวจะเป็นกลไกสำคัญ

ในการป้องกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่เยาว์วัยเพราะจุดมุ่งหมายของการแนะแนว เป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างเสริมผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิตมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศิลธรรม จริยธรรม รู้จักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา รู้จักคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาในช่วงวิกฤต วางแผนการศึกษาต่อ และการพัฒนาตนสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำรวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข ดังนั้น การแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคน โดยองค์รวม ทั้งใน ด้านสติปัญญา อารมณ์และจิตใจ ให้เป็นบุคคลที่สามารถบูรณาการ ความคิด คำนิยม ประเพณีวัฒนธรรม และเทคโนโลยีเข้าสู่วิถีชีวิตไทยได้อย่างเหมาะสม

กรมวิชาการ (2545, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมแนะแนวว่า เป็นกิจกรรมที่ ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถ ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเสริมสร้างทักษะชีวิตวุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ใน เชิงพหุปัญญาและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

สรุปได้ว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่จัดไว้เพื่อให้เกิดพฤติกรรมรักและเห็นคุณค่า ในตนเองและผู้อื่น มีการปรับตัวในการดำรงชีวิต รู้จักแสวงหาข้อมูลสารสนเทศ สามารถคิดและ ตัดสินใจแก้ปัญหา ตลอดจนกล้าเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคในชีวิต

หลักการจัดกิจกรรมแนะแนว

กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 3-4) ได้ให้หลักการจัดกิจกรรมแนะแนวสรุปได้ดังนี้ หลักในการจัดกิจกรรมแนะแนวต้องกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ต้องจัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียนบูรณาการ วิชาการกับชีวิตจริงให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้กระบวนการ กลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์เป็นประโยชน์และ สัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง กำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ประเมินผลการ ปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

กรมวิชาการ (2544, หน้า 14) ได้ให้หลักในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานสรุปได้ดังนี้ การจัดการเรียนรู้เน้นที่ผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาความสามารถของผู้เรียนอย่าง เต็มศักยภาพและเป็นไปตามธรรมชาติ กระบวนการแนะแนวเป็นกระบวนการที่ช่วยทำให้นักเรียน ได้รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อม สามารถเรียนและตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป้าหมายของการจัดบริการแนะแนวคือการที่ให้ผู้เรียนสามารถรับผิดชอบ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างฉลาดเหมาะสมกับตนเองและสามารถปรับตัวได้อย่างถูกต้องเหมาะสม กระบวนการแนะแนวจะช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนจะทำให้ผู้สอนพัฒนาผู้เรียนได้ตรงกับความสามารถที่มีอยู่ ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การจัดบริการแนะแนวของสถานศึกษา จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ครูผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษาทุกคนทำหน้าที่แนะแนวเบื้องต้นแก่ผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 154-156) ได้ให้หลักการจัดกิจกรรมแนะแนวมิติใหม่สรุปได้ดังนี้ ผู้บริหารและครูทุกคนมีบทบาทในการแนะแนวให้ความสำคัญกับผู้เรียน เน้นความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาระบบการแนะแนวของสถานศึกษาต้องกระทำในเชิงรุก บ้าน ชุมชน และสถานศึกษาต้องประสานความร่วมมือและ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนสร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ มีข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ พัฒนาศักยภาพของเครือข่ายและการแนะแนว ทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านบริหารจัดการ

สาระสำคัญของแผนพัฒนาการแนะแนวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 กรมวิชาการ (2545, หน้า 15) ได้กำหนดวิสัยทัศน์การแนะแนวพอสรุปได้ดังนี้

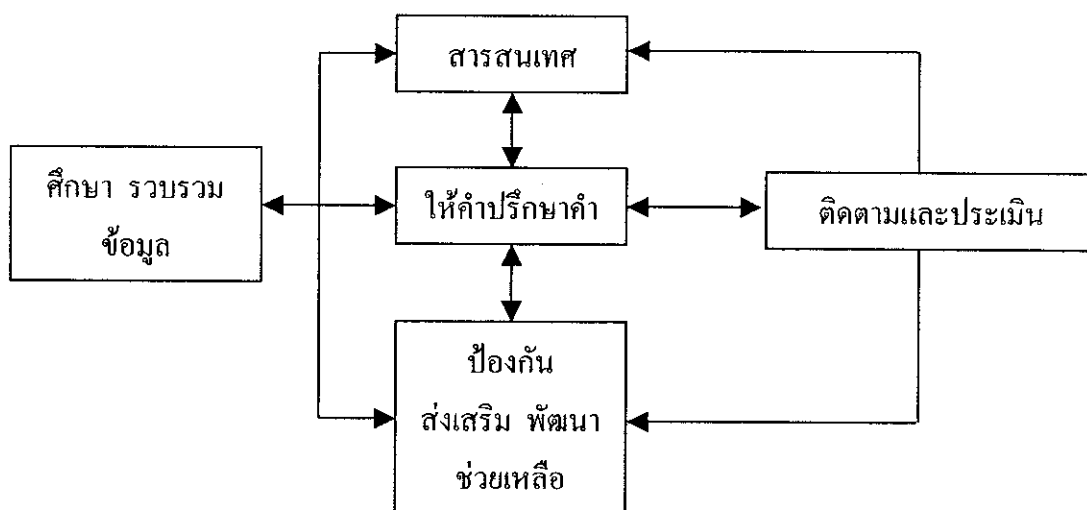
กิจกรรมแนะแนวเน้นให้ทุกคน มีคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดี ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและมีความสุข มีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวอย่างกัลยาณมิตร ซึ่งสอดคล้องกับหลักการแนะแนวที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ รู้จักแสวงหาข้อมูลและใช้ปัญญาในการเลือกตัดสินใจและแก้ปัญหา

วัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนาให้ผู้รับบริการให้มีทักษะชีวิต อยู่ดีมีสุขสามารถพัฒนาตนเองและสังคมได้เต็มศักยภาพ มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถใช้กระบวนการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการแนะแนวให้ มีคุณภาพได้มาตรฐาน สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งยังสร้างและพัฒนาเครือข่ายการแนะแนวให้เข้มแข็ง เป็นกลไกการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายหลัก เพื่อให้ผู้รับบริการในวัยเรียน ได้รับการพัฒนาให้รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถนำกระบวนการแนะแนวไปปรับใช้ใน

การเรียนรู้และดำเนินชีวิต ครอบครัว ชุมชนและสังคม มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ พัฒนาสื่อ ประเมินผล และวิจัยพัฒนากระบวนการแนะแนวให้มีมาตรฐานการแนะแนวที่ครอบคลุมด้านการศึกษา ด้านอาชีพและงาน ด้านชีวิตและสังคม มีเครือข่ายแนะแนวที่เข้มแข็งทุกเขตพื้นที่การศึกษา บริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ได้จัดให้มีภาระงานหรือกระบวนการแนะแนวซึ่งประกอบด้วย 5 งานหลักดังนี้

ภาพที่ 3 แสดงภาระงานในการแนะแนว 5 งานหลัก กรมวิชาการ (2545, หน้า 17)

สรุปได้ว่าหลักการจัดกิจกรรมแนะแนว ผู้บริหารและครูทุกคนควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรม โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนกระบวนการแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อม สามารถเรียนและตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสมาชิกที่ดีมีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม

การบริหารหลักสูตร กรมวิชาการ (2545, หน้า 26) ในหลักสูตรการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนในลักษณะองค์รวม คือ ให้ผู้เรียนมีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม ตลอดจนสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งในการบริหารจัดการหลักสูตรให้บรรลุจุดมุ่งหมาย จำเป็นต้องใช้กระบวนการทางจิตวิทยา และการแนะแนวเพื่อให้เกิดผลดังนี้

1. ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนความต้องการเพื่อนำไปสู่การเลือกวิชาเรียน เลือกอาชีพ

2. ผู้เรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าในตนเอง เข้าใจและยอมรับผู้อื่น สามารถแก้ไขข้อขัดแย้ง และเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

3. ครูมีข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม สนองความต้องการ ความถนัด ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ของแต่ละคน

4. บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นไปอย่างอบอุ่น ผู้เรียนมีความสุขที่จะเรียนรู้ ครูมีความสุขที่จะอยู่กับนักเรียน

นอกจากนี้กรมวิชาการ (2545, หน้า 7) ได้กำหนดลักษณะของงานแนะแนวไว้ดังนี้

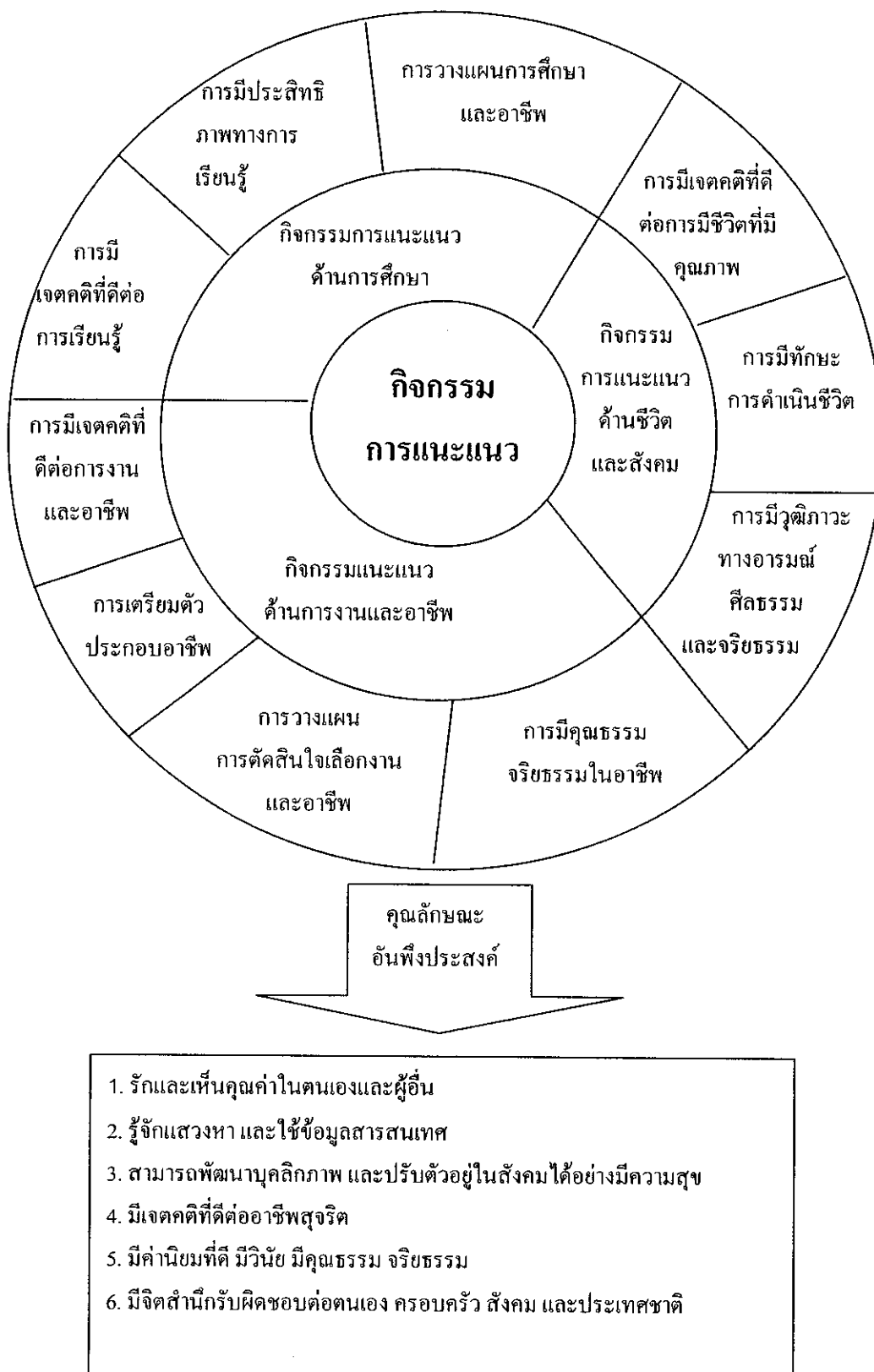
1. การจัดกิจกรรมแนะแนวด้วยกระบวนการทางจิตวิทยาให้แก่ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมและป้องกันปัญหาของผู้เรียนทุกคน พัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ เช่น เห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น มีทักษะการคิดและตัดสินใจ ทักษะการปรับตัว การวางแผนชีวิตได้อย่างเหมาะสม

2. การจัดบริการเพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจตนเองและรู้จักตนเองในทุกด้านให้ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศที่จำเป็นและทันสมัย ทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ และการพัฒนาบุคลิกภาพตนเอง สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนช่วยเหลือแก้ไขและฝึกฝนประสบการณ์ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนได้ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนด้านการศึกษาและชีวิตตลอดไป

3. การบูรณาการแนะแนวในการเรียนการสอน เป็นการนำเทคนิควิธีการทางจิตวิทยาและการแนะแนวมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน

กิจกรรมแนะแนวเป็นกระบวนการทางด้านจิตวิทยา เพื่อจัดให้แก่ผู้เรียนทุกคน ได้รับการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต การศึกษา อาชีพและพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

กรมวิชาการ (2546 หน้า 30) ได้กำหนดกรอบความคิดกิจกรรมแนะแนวซึ่งมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดกับผู้เรียนดังนี้

ภาพที่ 4 แสดงกรอบความคิดกิจกรรมแนะแนว

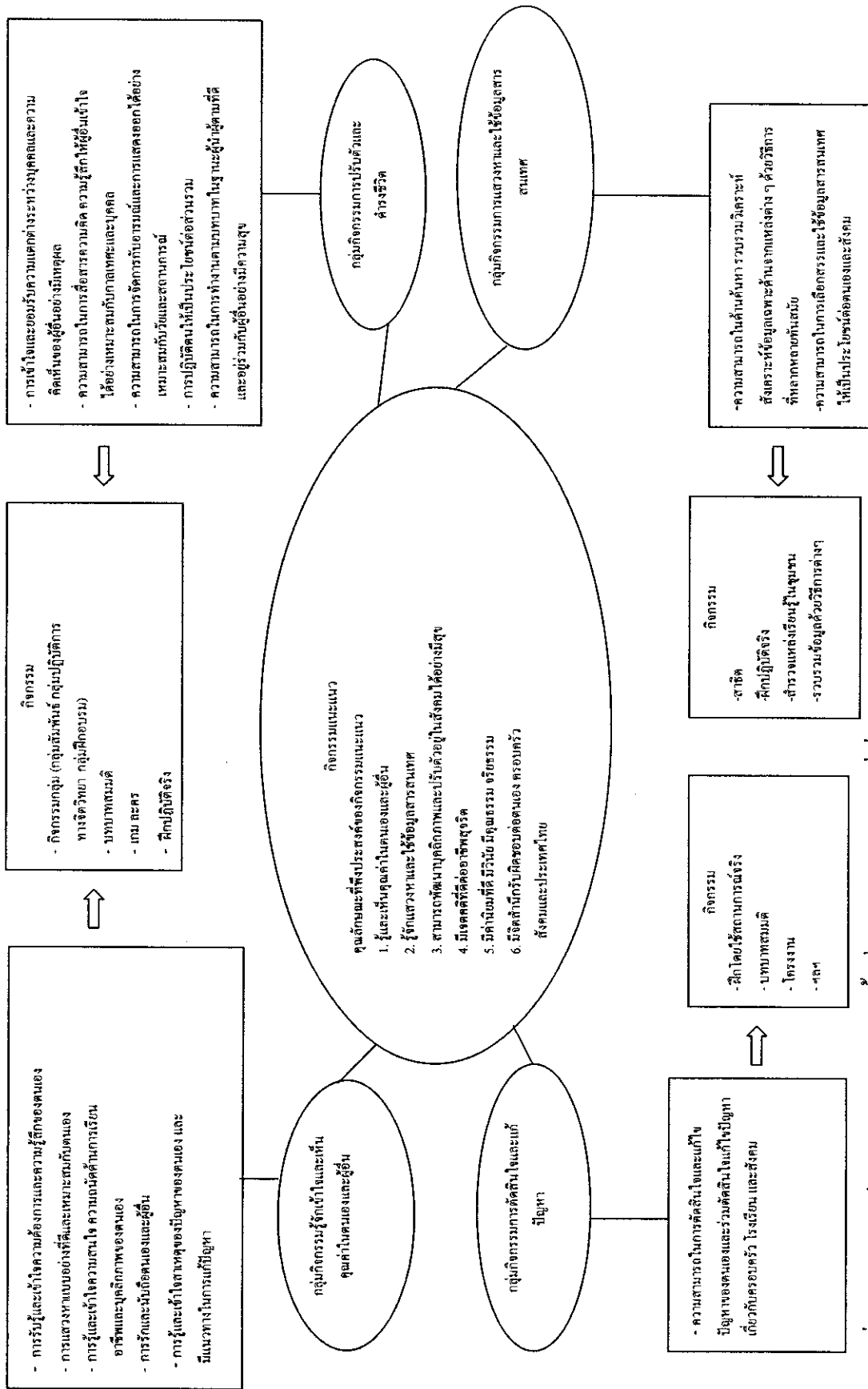
การเรียนการสอน

บรรยากาศในการเรียนการสอน กรมวิชาการ (2545, หน้า 31-32) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนกิจกรรมแนะแนว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ครูควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีศักยภาพ ควรกระตุ้นให้กำลังใจเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการทำงาน ครูเห็นคุณค่าในตัวผู้เรียน ครูมีความเข้าใจเป็นมิตรและยอมรับเพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น มีบรรยากาศแห่งความสำเร็จ ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมั่นใจ และมีความรู้สึกที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ประเสริฐ วิเศษกิจ (2524 หน้า, 2) ได้เสนอเทคนิคการสอนกิจกรรมแนะแนวไว้ดังนี้

1. บรรยายเนื้อหา และสาระสำคัญต่าง ๆ ตามหัวข้อที่เขียนในแต่ละครั้ง
2. ใช้ เกม การละเล่นต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ และมีความคิดกว้างไกลขึ้น
3. การอภิปรายและการโต้วาที
4. การแสดงบทบาทสมมติ
5. การให้ชมภาพยนตร์ สไลด์
6. การปฏิบัติหรือเลียนแบบตัวจริง
7. การรายงานทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล
8. การใช้เทคนิคกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมแนะแนว ควรยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย และใช้เทคนิคกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม มีทักษะในการจัดการกับชีวิต ตลอดจนสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขซึ่ง กรมวิชาการ (2545) ได้กำหนดคุณลักษณะดังกล่าวไว้ในผัง โนทัศน์กิจกรรมแนะแนว ช่วงชั้นที่ 3 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ดังนี้

ภาพที่ 5 ฟังก์ชันทัศนกิจกรรมแนวแห่งชั้นที่ 3 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมกิจกรรมแนะแนว

งานวิจัยในประเทศ

อาภรณ์ เต็มยอด (2537, หน้า 42) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อการเสี่ยสละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบางม่วง อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง จำนวน 20 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้ชุดการแนะแนว ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้ชุดแนะแนวมีความเสี่ยสละมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศุภนิดา ทองหิบบ (2537, หน้า 81) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวด้านการมีวินัยในตนเองมีจริยธรรม ด้านความมีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสอน โดยการสอนใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุพิชชา กลิ่นบุหงา (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการแนะแนวแบบกลุ่มย่อยที่มีต่อการตระหนักในอนาคต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มย่อยมีความตระหนักในอนาคตสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับ โปรแกรมแนะแนวแบบกลุ่มย่อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

น้องนุช เพียรดี (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดการแนะแนวในการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้ใช้ชุดการแนะแนวมีการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ใช้ชุดการแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เจษฎา บุญมาโฮม (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการแนะแนวกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชวินิตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากทดลองนักเรียนที่ได้รับ โปรแกรมการแนะแนวกลุ่ม มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับ โปรแกรมการแนะแนวกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สายพิณ ช่างไม้ (2544, หน้า จ) ได้ศึกษาผลของการใช้ชุดการแนะแนวกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเผชิญความจริง ที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชาวเขา ผลจากการ

ศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับชุดการแนะนำมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเผชิญความจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กงศรี จุนละมณี (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้โปรแกรมแนะนำอาชีพที่มีต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมสมบูรณ์สาธิต มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมแนะนำอาชีพ มีการเลือกอาชีพได้สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมแนะนำอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วงแสงเดือน ประชาสุก (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้โปรแกรมแนะนำอาชีพที่มีต่อเจตคติในการประกอบ อาชีพอิสระ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทคนิคปากป้าสัก กำแพงนครเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลจากการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมแนะนำอาชีพมีเจตคติในการประกอบอาชีพอิสระในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมแนะนำอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรดา โภโค (2545, 66) ได้ศึกษาผลการใช้โปรแกรมแนะนำอาชีพที่มีต่อความสอดคล้องในการเลือกอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีราชา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ผลการวิจัย พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับ โปรแกรมแนะนำอาชีพมีความสอดคล้องในการเลือกอาชีพในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าในระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประเสริฐ จีบสันเทียะ (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะนำที่มีต่อพฤติกรรมการกล้าแสดงออกในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโบสถ์อินทร์ จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 16 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับชุดกิจกรรมแนะนำมีพฤติกรรมการกล้าแสดงออกในชั้นเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับชุดกิจกรรมแนะนำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มยุรี วิสูตราศัย (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะนำที่มีต่อการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน ผลการวิจัยพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับชุดแนะนำมีการตระหนักรู้ในตนเองในระยะหลังการทดลองและระยะ

ติดตามผลสูงกว่าในระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับชุดแนะแนวมีการตระหนักรู้ในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมในหลังการทดลองและระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ โปรแกรมกิจกรรมแนะแนวนั้น ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียน ได้รู้จักตนเองและพัฒนาตนเองในลักษณะองค์รวม คือให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมตลอดจนการส่งเสริมการคิด การเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรครวมทั้งการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ซึ่งขอบข่ายเนื้อหาและการจัดกิจกรรมกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม จึงนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนานักเรียนได้ ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยมีขอบข่ายที่ครอบคลุมในด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม แต่ลักษณะของการจัดกิจกรรมดังกล่าวยังเป็นแบบทั่ว ๆ ไปไม่ลึกซึ้งนัก ผู้วิจัยมีความประสงค์จะนำกิจกรรมแนะแนวมาจัดทำเป็น โปรแกรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ตลอดจนสามารถวางแผนการในการดำเนินชีวิตเพื่ออนาคตที่ดีเหมาะสมกับตนเองและสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ ยังเป็นการพัฒนารูปแบบของการจัดกิจกรรมและเทคนิควิธีการใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในโรงเรียน ทั้งเป็นการสนองต่อหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 อีกด้วยซึ่งในหลักสูตรนี้ได้ใช้กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงขอกกล่าวถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กรมวิชาการ (2546, หน้า 8-12) ได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นระบบ มีวิธีการที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง พัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม มุ่งเสริมสร้างเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ปรับตัว และปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

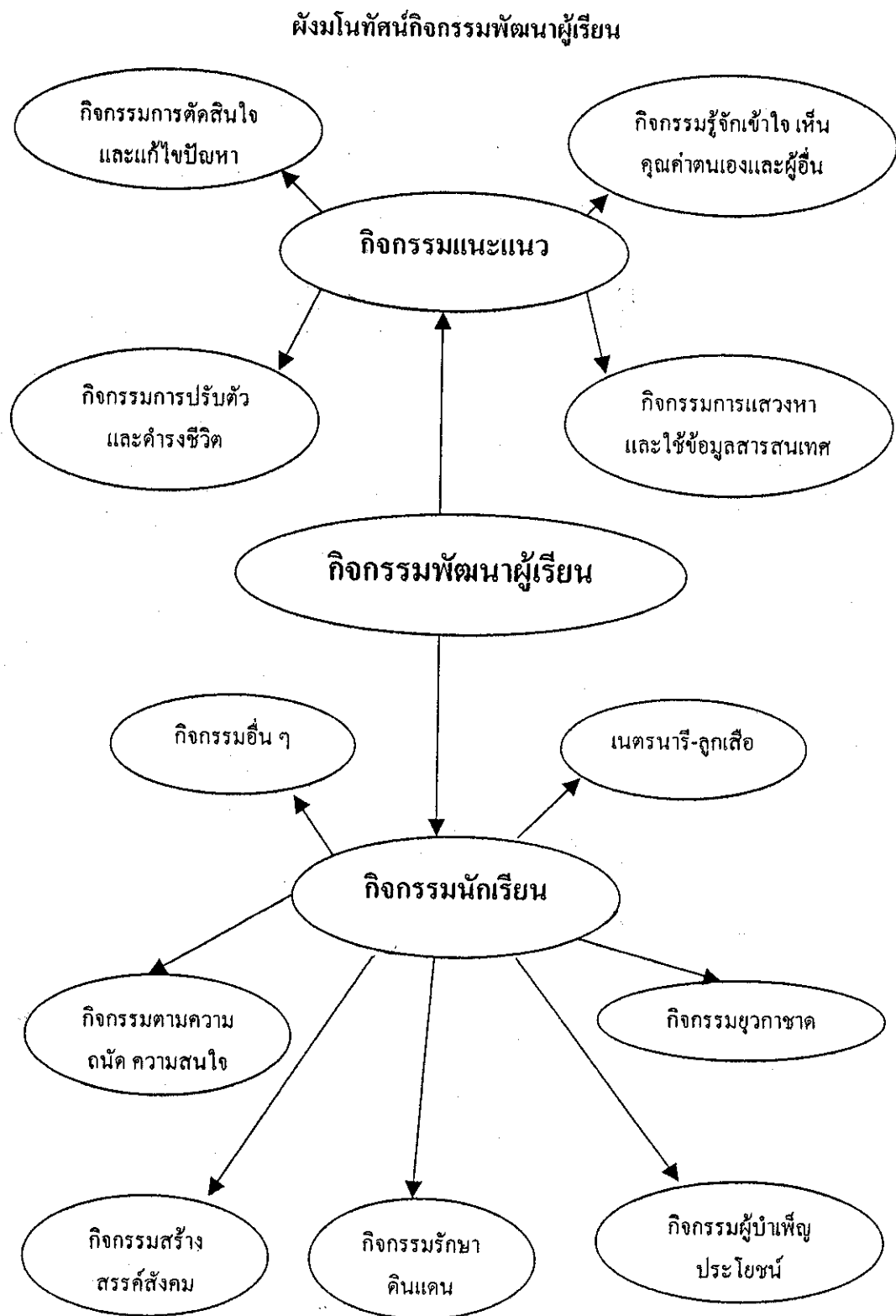
จุดมุ่งหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งพัฒนาความสามารถของผู้เรียนตามศักยภาพ เพิ่มเติมจากกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนตามสาระทั้ง 8 กลุ่ม ให้ผู้เรียนเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เลือกตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน บูรณาการวิชาการกับวิชาชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

ขอบข่ายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถแยกหรือบูรณาการไว้ด้วยกันได้ โดยมีขอบข่าย กิจกรรมที่เกื้อกูล ส่งเสริมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐาน กิจกรรมต้องสนองความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียนตาม ความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวิชาความรู้ อาชีพ และการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ตลอดจนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในลักษณะต่าง ๆ ให้สามารถจัดการกับชีวิตและสังคมได้

เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งพัฒนาให้บุคคลรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม มีความสุข มีจิตสำนึกต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ โดยกำหนดเป้าหมายให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญด้านวิชาการ วิชาชีพและเทคโนโลยี สามารถนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพสุจริต

กรมวิชาการ (2546) ได้กำหนดผังมโนทัศน์กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กรอบแนวคิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 6 ผังมโนทัศน์กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จากผังมโนทัศน์กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะเห็นว่าการพัฒนาผู้เรียนต้องอาศัยหลัก

2 ประการคือ

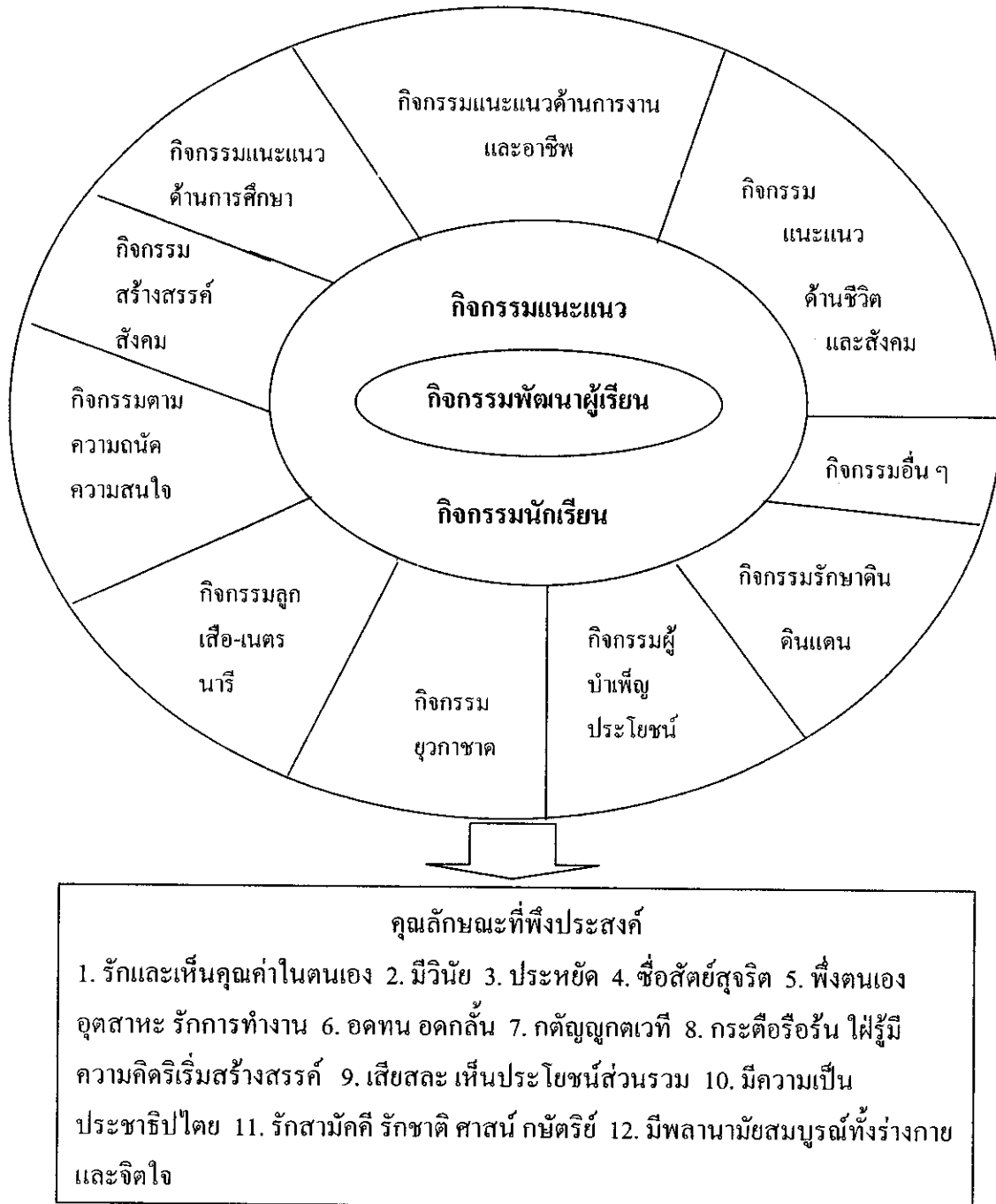
1. กิจกรรมแนะแนว ซึ่งเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมรู้จักเข้าใจและเห็นคุณค่าในตนเอง กิจกรรมการตัดสินใจแก้ปัญหา กิจกรรมการปรับตัวและดำรงชีวิต กิจกรรมการแสวงหาและใช้ ข้อมูลสารสนเทศ

2. กิจกรรมนักเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมเนตรนารี-ลูกเสือ กิจกรรมยุวกาชาด กิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมรักษาดินแดน กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม กิจกรรมตาม ความถนัดและความสนใจ กิจกรรมอื่น ๆ

จากผังมโนทัศน์ซึ่งแสดงให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาผู้เรียนสามารถสรุปกิจกรรมที่ เกี่ยวข้องและนำไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนด วัตถุประสงค์ วิธีการและรายละเอียดต่าง ๆ ได้แสดงในแผนภูมิกรอบแนวคิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

กรอบความคิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน โดยมีผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 ประการ โดยสามารถนำเสนอกรอบความคิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ดังนี้

ภาพที่ 7 กรอบความคิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2546)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการใช้โปรแกรมกิจกรรมแนะแนว เพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งประเด็นไปที่กิจกรรมแนะแนว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในการจัด โปรแกรมกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค การดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำกิจกรรมกลุ่มมาใช้ใน โปรแกรมกิจกรรมแนะแนว เพราะกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ นักเรียนเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม มีการแสดงความคิดเห็น มีการร่วมมือ ฯลฯ ผู้วิจัยจึงเสนอลักษณะของกิจกรรมกลุ่ม มีสาระสำคัญ ดังนี้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

ฮาร์โรลด์ (Harrold, 1992, pp. 492 – 504) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ว่าเป็น กระบวนการที่ทำให้บุคคลมีโอกาสรวมกัน เป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาหรือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน

ประนอม เดชชัย (2531, หน้า 100 – 101) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กิจกรรม ต่าง ๆ ที่ดำเนินโดยกลุ่ม ทำเป็นกลุ่ม กิจกรรมประเภทนี้จะช่วยฝึกกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนให้พัฒนาขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกทักษะทางสังคม ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับมติของกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยในตนเอง

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542, หน้า 3) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมกลุ่มหมายถึงการจัดกิจกรรมขึ้นมาแล้วให้ทุกคนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความพึงพอใจ มีการยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ลงมือกระทำภายในสถานการณ์ที่มีการยอมรับซึ่งกันและกัน เคารพในกติกาของกลุ่มจนเกิดการพัฒนาความคิด ความเข้าใจและพฤติกรรมของบุคคล อันเป็นผลต่อตนเองและผู้อื่นที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

คมเพชร ฉัตรศุกกุล (2546, หน้า 14) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มหมายถึงการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยรวม การปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีการดังกล่าวนี้ ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลทุกคน

กล่าวได้ว่ากิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลมาร่วมกันคิด วางแผน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อทำให้เกิดความร่วมมือ ในการทำงาน แก้ปัญหาตามจุดประสงค์ที่วางไว้และส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลในด้านต่าง ๆ

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

ประนอม เดชชัย (2531, หน้า 101- 102) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ คือ การเข้าใจตัวเองและการเข้าใจบุคคลอื่นในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้บุคคลยอมรับตัวเอง เข้ากับบุคคลในกลุ่มได้ เกิดการเรียนรู้เรื่องของตนได้ดีขึ้น เช่น รู้ข้อบกพร่องของตนเอง หรือรู้ว่าตนเองเป็นคนอย่างไร เมื่อเทียบกับบุคคลในกลุ่ม เกิดการเข้าใจบุคคลในกลุ่ม โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกันยอมทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ดี

2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ประสบการณ์ที่จัดในกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน

3. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกความรู้สึกทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในระหว่างร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น ฝึกความรู้สึกอดทน ฝึกการยอมรับความคิดเห็นของส่วนรวม สิ่งที่ได้จากกิจกรรมกลุ่มเหล่านี้จะไปช่วยพัฒนาคนและสังคมต่อไป

คมเพชร ฉัตรศุกกุล (2546, หน้า 149-151) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม ดังนี้

1. เพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองอย่างถูกต้อง การรวมกลุ่มจะทำให้บุคคลได้รับทราบรายละเอียดบางอย่างของตนเอง ซึ่งบุคคลอาจจะไม่รู้ตัวเองทั้งหมด อันเป็นสาเหตุของการไม่เข้าใจตนเอง กิจกรรมกลุ่มจะเป็นกระจกเงาสะท้อนให้เห็นภาพของตัวเองในทุก ๆ ด้าน

2. เพื่อสร้างความเข้าใจในบุคคลอื่น บุคคลต้องการจะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นอย่างมีความสุข ความเข้าใจในบุคคลอื่นยอมทำให้บุคคลยอมรับพฤติกรรมที่แสดงออกมา กิจกรรมกลุ่มเปิดโอกาสให้บุคคล ได้วินิจฉัยตนเองและผู้อื่น

3. เพื่อสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิก ในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิก นอกจากจะอาศัยความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของสมาชิกแต่ละคนแล้ว สิ่งที่สำคัญและมีความหมายต่อความสำเร็จ คือความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม

กล่าวได้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ทำให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น สามารถเผชิญและฝ่าฟันปัญหาและอุปสรรค ร่วมกัน รวมถึงสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกิจกรรมแนะแนว

ขนาดของกลุ่ม

ขนาดของกลุ่มควรมีผู้ให้ความเห็นไว้หลายท่าน และแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ออกตาเวย์ (Ottaway, 1966, p. 7) กล่าวว่า กลุ่มควรมีขนาดเล็ก เพราะจะช่วยให้สมาชิกมีโอกาสแสดงออกได้อย่างเป็นอิสระทั่วถึงกัน กลุ่มควรมีขนาดอย่างมากที่สุด 12 คน

ชอว์ (Shaw, 1981, p. 3) กล่าวว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คนเป็นอย่างมาก ถ้าจำนวนสมาชิกมากเกินไปอาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้

คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2546, หน้า 31) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มจะช่วยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานหรือการเรียน ขนาดของกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน

กล่าวได้ว่า ขนาดของกลุ่มควรมีสมาชิกไม่เกิน 12 คน เพราะจะทำให้มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด สามารถดูแลกันอย่างทั่วถึง เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่ากลุ่มขนาดใหญ่

เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกลุ่ม

แพทเทอร์สัน (Patterson, 1996, p. 105) กล่าวว่า การให้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อย อาจจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ช่วงเวลาไม่ควรเกิน 1 ชั่วโมงสำหรับเด็กประถมศึกษา เพราะเด็กอาจเบื่อหน่าย

ชูชัย สมितिไกร (2527, หน้า 18-19) ให้ความเห็นสรุปได้ว่า ในการกำหนดระยะเวลาและความถี่ของการเข้ากลุ่มนั้น หากจัดทำกับสถานศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาถึงการจัดเวลาเรียนของสถานศึกษานั้นด้วย เช่น ในโรงเรียนส่วนมากจะจัดเวลาเรียนเป็นคาบ ๆ 50 นาที สำหรับจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่มไม่ควรต่ำกว่า 8 ครั้งถ้ามากกว่านี้ได้ยิ่งเป็นการดี

สรุปได้ว่า เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกลุ่มนั้นควรจัดสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง และมีเวลาในการเข้ากลุ่มไม่ต่ำกว่า 8 ครั้ง

ผลของการที่สมาชิกได้เข้าร่วมกลุ่ม

โรเจอร์ส (Rogers, 1970, pp. 121-122) ได้กล่าวถึง ผลการศึกษาวิจัยของกิบบี (Gibb) ที่พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มจะได้ผลส่งเสริมทางด้านจิตวิทยา กล่าวคือ จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ ทางความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนเปิดเผยความรู้สึก มีความจริงใจ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเอง เข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตัวเอง ยอมรับผู้อื่นมากขึ้น และเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2546, หน้า 14-15) ได้กล่าวถึง ผลของการจัดกลุ่มหรือกิจกรรมกลุ่มไว้หลายด้าน ในด้านประสบการณ์ที่ได้รับจากกลุ่ม จะส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มได้พัฒนาความสามารถพิเศษมากขึ้น การได้เข้าร่วมกลุ่มทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลแต่ละคน ทุกคน

มีโอกาสดำเนินการตามความคิดเห็น ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดผลดีต่อการดำเนินงาน อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทัศนคติทางสังคมที่ดี

สรุปได้ว่าผลของการที่สมาชิกได้เข้าร่วมกลุ่มทำให้เกิดความภาคภูมิใจ อบอุ่น เป็นกำลังใจให้กันและกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าใจตนเองและยอมรับผู้อื่นมากขึ้น

ทศนา แคมมณี (2522, หน้า 201-202) กล่าวถึงการใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องตามทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ดังนี้

1. เกม (Game) นำไปใช้ในการสอนได้ดี ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกรู้สึกนึกคิด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และยังช่วยให้ผู้เรียนสนุกสนานในการเรียน
2. บทบาทสมมุติ (Role – Play) มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง และยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย
3. กรณีตัวอย่าง (Case) ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างถี่ถ้วนและการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น
4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดง เพราะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่ได้รับเกินไป
5. ละคร (Acting or Dramatization) ช่วยทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ เกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกันและได้ฝึกการทำงานร่วมกัน
6. กลุ่มย่อย (Small Group) เป็นวิธีการที่ใช้กันมานานแล้ว อาจจะเป็นเพราะเล็งเห็นแล้วว่า เป็นประโยชน์ในการเรียนของผู้เรียน

กิจกรรมกลุ่ม เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น แสดงพฤติกรรมของตนเอง โดยมีเทคนิคให้เลือกปฏิบัติหลายวิธีตามความเหมาะสม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำวิธีของกิจกรรมกลุ่มมาประยุกต์ใช้เพื่อให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะของ โปรแกรมกิจกรรมแนะแนว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

เทรปปา และไฟร์ค (Treppa & Frike, 1972, pp. 466-468) ได้ฝึกกิจกรรมกลุ่มกับกลุ่มทดลอง จำนวน 11 คน และกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกเลย จำนวน 11คน พบว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม มีการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจในตนเองไปในทางที่ดีขึ้นในด้านการควบคุมตนเอง คุณค่าในการมีชีวิตอยู่ การนับถือตนเอง การยอมรับตนเอง ความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ และความคิดเกี่ยวกับตนเองในอุดมคติ

เคอร์ชมิทท์ (Durschmidt, 1977, abstract) ได้ศึกษาผลการใช้ขบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาความเข้าใจตนเองของนักศึกษา จำนวน 38 คน โดยเข้าร่วมสัมมนาเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง ส่วนกลุ่มควบคุมให้เรียนตามปกติ ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีการยอมรับตนเองดีขึ้น กว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สาตี จบศรี (2531, หน้า 48) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการจัดกิจกรรมกลุ่ม ที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม “พิศริราษฎร์บำรุง” จังหวัดปทุมธานี จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 8 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอน โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

จรินพร อินทวิศาลกุล (2533, หน้า 46-48) ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิด ของผู้เข้ารับการอบรมในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรี ภาคกลาง กรมประชาสงเคราะห์ จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน ผลการการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีความสามารถในการคิดสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พวงแก้ว เนตรโอภากรณ์ (2533, หน้า 65-66) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม จำนวน 14 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 7 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกใช้กิจกรรมกลุ่ม มีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่ม ภายหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาบุคคลในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น ด้านภาวะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง การยอมรับตนเอง ความเข้าใจความเป็นมนุษย์ ความสามารถในการคิด และสามารถพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคได้ดีขึ้น

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้เรียนรู้วิธีพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ซึ่งผู้วิจัยคาดหมายว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีที่จะช่วยให้การใช้โปรแกรมกิจกรรมแนะแนวมีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค